

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Digitaalisen nuorisotyön osaamiskeskusta koordinoiva Verke kannattaa esitystä, että valtakunnallisen nuorisoalan järjestön valtionapukelpoisuusharkinnassa korostettaisiin jatkossa uutena kriteerinä järjestön toiminnan ajankohtaisuutta. Samalla nostamme kysymyksen siitä, mihin ja millä tavoin kerättyyn tietoon toiminnan ajankohtaisuuden osoittaminen tulisi perustua. Kuten olemme huomanneet, yhteiskunnallisten muutosten vaikutukset toimintaympäristöön tapahtuvat nopeasti ja ennakoimattomasti, jolloin toiminnalta kysytään myös reagointinopeutta ja sopeutumista uusissa tilanteissa nuorten tarpeiden tunnistajana. Siksi olisi tärkeää pohtia, tulisiko myös tällaista muutoskyvykkyyttä sekä kykyä ennakoida muutostrendejä ja tehdä tulevaisuussuunnittelua arvioida avustuksen myöntämisen harkinnassa.

Verke puoltaa, että ehdotuksessa selkiytetään valtakunnallisuuden määrittelyä, ja että se jättää tilaa digitalisaation mahdollisuuksien huomioimiselle. Oleellista onkin, että arvioinnissa tunnistetaan ja huomioidaan verkko- ja etävälitteisten nuorille suunnattujen palvelujen lisääntyminen nuorisoalalla erityisesti koronapandemian aikana. Kehityksen myötä on havaittu aiempaa selvemmin, että valtakunnallisuus voi toteutua myös digitaalisten palvelujen kautta.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

Verke kannattaa pääosin valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia koskevaa esitysluonnosta. Pidämme merkittävänä, että osaamiskeskusten avustuskäytäntöjä sujuvoitetaan ja läpinäkyvyyttä lisätään. Kannatamme, että jatkossa osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuutta harkittaessa korostetaan vahvemmin hakijan osaamiskeskustoiminnan vastaavuutta valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman osaamiskeskuspainopisteisiin. Katsomme tärkeäksi, että osaamiskeskusten muodostamaa kokonaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon keskusten toiminta ja osaaminen suhteessa valtakunnallisiin nuorisotyön ja -politiikan kehittämistarpeisiin.

Jatkossa osaamiskeskuspainopisteiden tulisi olla keskenään paremmin tasapainossa, jotta osaamiskeskusten toimintaa ja tuloksellisuutta voitaisiin arvioida yhteismitallisemmin. Osaamiskeskuspainopisteiden määrittelyssä oleellista on kuitenkin huomioida, että tavoitteet eivät määrity ainoastaan VANUPO:n painopisteistä, vaan ne voivat olla luonteeltaan läpileikkaavia eli linkittyä monin tavoin VANUPOssa esitettyihin nuorisopoliittisiin tavoitteisiin ja toimenpide-ehdotuksiin. Samalla haluaisimme nostaa esiin sen, että avustuskelpoisuuden ehtoihin liitettävät tulosodotukset olisivat johdettu asetetuista tavoitteista siten, niin että niiden todentaminen asetetulla avustuskaudella on mahdollista.

Toisaalta Verke esittää huolen siitä, että nuorisolain sekä nuorisotyöstä ja -politiikasta annetun valtioneuvoston asetuksen muutoksella ei pystytä riittävästi selkiyttämään ja parantamaan osaamiskeskusjärjestelmään liittyviä organisatorisia haasteita. Käytäntö on osoittanut, että vuosina 2018–2019 sekä 2020 alkaen toimineet osaamiskeskukset ovat olleet paitsi tehtäviltään myös rakenteiltaan hyvin erilaiset. Ministeriö on jättänyt osaamiskeskusten sisäisten organisaatorakenteiden luomisen nuorisolan toimijoiden keskinäiseksi tehtäväksi. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että nuorisolan toimijat ovat keskenään neuvotelleet VANUPO:n hyväksymisen jälkeen, millaisella yhteenliittymällä ne hakevat valtionapukelpoisuutta. Tämän jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt päätöksen, keiden hakijoiden osalta se hyväksyy osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden. Kaikki osaamiskeskukset toimivat tällä hetkellä yhteenliittyminä, joista organisaatiomäärältään pienimmässä osaamiskeskuksessa on kaksi ja suurimmassa kymmenen eri osatoteuttajaorganisaatiota. Osa organisaatioista toimii myös useamman osaamiskeskusten yhteenliittymässä.

Osaamiskeskuskausi on verrattain lyhyt, joten VANUPO:n hyväksymisen jälkeen ministeriön tulisi ohjata hakuprosessia selkeämmin ja lisätä läpinäkyvyyttä, minkä kokoisia osaamiskeskuksia se haluaa muodostettavan budjetiltaan, henkilöstöltään ja yhteenliittymien määrältään. Ministeriön tulisi kiinnittää enemmän huomiota hakijaorganisaatioiden ja eri organisaatioiden yhteenliittymien muodostaman osaamiskeskustoiminnan käynnistämiseen. Yhtäläillä toimintakauden päättyessä tulisi katsoa, että alasajo tapahtuu hallitusti yhteenliittymän muodostamien organisaatioiden muuta toimintaa vaarantamatta.

Verke ymmärtää, että osaamiskeskusten toiminnasta syntyvä mahdollinen ylijäämä tulisi jatkossa palauttaa opetus- ja kulttuuriministeriölle voimassa olevien erityisavustuksen yleisten ehtojen ja rajoitusten mukaisesti. Käytännössä tämä kohta kaipaisi kuitenkin selkiyttämistä. Tällä hetkellä ei ole selkeästi määritelty, voiko osaamiskeskus toteuttaa jonkin osan toiminnasta ulkopuolisen rahoituksen avulla, esimerkiksi osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön Erasmus+ -ohjelman puitteissa. Jos osaamiskeskusilta evätään ulkopuolinen rahoitus osana osaamiskeskustoimintaa, saattaa se aiheuttaa esteitä uusien innovatiivisten yhteistyökumppanuuksien syntymiselle tai sellaisen kansainvälisen yhteistyön rakentamiselle, joka tukisi osaamiskeskusten kansallista tehtävää. Liian tiukka lainsäädännöllinen ohjaus voi aiheuttaa esimerkiksi sen, että osaamiskeskuksilla ei ole riittävästi mahdollisuutta reagoida osaamiskeskuskauden aikana tapahtuviin kansallisiin tai globaaleihin toimintaympäristön muutoksiin.

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

Kannatamme yksityiskohtaisemman tehtäväluettelon poistamista, jossa kuvataan nuorisokeskusten toimintaa. Verken näkökulmasta on suotavaa, että korostetaan keskuksen nuorisotyöllistä tehtävää riippumatta järjestettävän toiminnan muodosta.

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

-

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

-

Ilva Minna
Verke / Helsingin kaupungin nuorisopalvelut